

Štev. 5.

V Ljubljani, dne 1. marca.

„Naprej zastava Slave!“

1885.

Jan Matejko.

Bilo ima poljski narod v vseh strokah, katere si je človeški um izbral za polje svojega delovanja, slavnih mož, a blagoslovljen je med vsemi kulturnimi narodi najbolj z možmi, katerih delovanje vodi skoz in skoz goreča ljubezen do naroda. Zgodovina poljska, literatura, proizvodi uma in umečnosti, kažejo nam kakor pri nobenem drugem narodu jasno kot glavni nagib ono neskončno, nežno. rekel bi idejalno otroško ljubezen do domovine. Poljak, naj si bo pesnik ali umetnik ali slaven v kaki drugi stroki, je v prvo Poljak, kateri dela in žrtvuje vse za Poljsko; domovini je posvečeno delo njegovo, a če treba, tudi življenje. Iz mnogih uzornih vzgledov je Jan Matejko, čegar podobo podajemo danes našim bralcem.

Umetnike moremo ločiti glede na njihova dela v dve vrsti. So umetniki, katerih proizvode uzročujo utisi, katere napravlja zunanje življenje na njihovo dušo; a drugi zo zopet, katerih notranje individuvalno dušno življenje proizvaja njihova dela. K tem poslednjim spada Jan Matejko. Njegovo življenje ni burno, kakor si ga navadno mislimo pri umetnikih, posebno pri slikarjih. Na njegove slike ni uplivala zunanost,

temveč njegovo, če se smemo tako izraziti, poljsko srce, polno iskrene ljubezni do tako slavne, a toliko skušene domovine. Prvim svojim slikam je vzel še nepoznan umetnik, predmete iz poljskega življenja, in je temu ostal zvest do sedaj, ko stoji na vrhuncu umetniške slave.

Matejko se je narodil 30. julija 1838. v staroslavnem Krakovem. Tam je dobil prvi pouk, obiskaval gimnazij in pozneje umetniško šolo. Ze prirojeni mu talent

se je bil razvil naglo, ma pod vodstvom učiteljev Vojteha Statlerja in Vladislava Suszczkiewicza. Po njegovem nasvetu, največ pa iz svoje želje, krene po dovršeni umetniški šoli v Monakovo leta 1858., kjer so se zbirali mladi umetniki vseh narodnosti v slavni šoli Pitotyjevi. Dovršil je tukaj svojo umetnost z velikim uspehom ter bil obdarovan z bronasto svetinjo. Iz Monakovega se napoti na Dunaj, a potem se skoro vrne v svoje rojstno mesto, kjer je izdelal vse svoje slavne slike ter postal največji slikar sedanje dobe.

Zmoter Matejkov je bil: v umetniški dovršenih slikah Poljsko predočiti svetu in sicer v njenem propadu in njeni slavi ter tako pokazati svetu, da je poljski narod vreden pomilovanja, a nič manj

Jan Matejko, poljski slikar.

spoštovanja od drugih narodov, narodu svojemu pa predočiti lastno prošlost ter ga tako pouzdigniti. Slike njegove delimo torej lahko na tri vrste.

V slikah, kakor v „Pridigi Skargova“ in v „Rejtanu“ (omenimo samo glavne slike) predstavlja nam slikar propad Poljske, najžalostnejšo dobo, ko so plemenitniki pokvarjeni in omehkuženi sami skovali s postavami verige domovini.

Slike pa, kakor bitka v Grünwaldu, Sobieski pred Dunajem in dr. kažejo Poljsko v njeni največji slavi.

Tretja vrsta slik predstavlja nam momente iz življenja zgodovinskih oseb ter kaže značaj narodov in označuje določeno dobo. K tem prištevamo slike na pr.: „Alchemist Sendziwoj przed Sigmundom III.;

Barbara Radziwillovna, Kopernik, Sobieski pred bitvijo s Turki in druge.

Vse slike Matejkove so narisane z zgodovinsko istinitostjo, in sicer osebe in oprava njihova. V ta namen je izdal, vrnivši se z Dunaja v Krakovo, po mnogotrajnem delu na 11 listih nošo poljsko od leta 1200 do 1795, katero je sestavil na podstavi kovanih denarjev, slik, grobnih spomenikov itd. Teh nabranih starin ima sedaj cel muzej na svojem domu v Krakovem. V sredi svoje družine, nadahnen s spominki vsakovrstnimi svoje ljubljene Poljske in s svojimi slikami, s katerimi je oslavil domovino in sebe, dela še zdaj neumorno, najlepši vzgled umetnika in domoljuba.

Fr. B—t.

Prstan.

Zložil S. Gregorčič.

broček drobni, svetla stvar,
Ki skóval te mi je zlatár,
Kakó se jasno mi blestíš
In glasno k srcu govoriš!

Že jutri te nosíla bom,
Ko pred oltár stopíla bom;
Tam dveh stanóv mi boš mejník,
Dveh rok, dveh src krepák vezník.

Na prstu boš mi lesketál
In skozi žitje me spremljál,
Pomembe polni ti simbòl,
Spremník mi skoz radóst in bòl.

Moj z rok nikdár ne pade mi,
Nihčè ga ne ukrade mi,
A stíska naj me še takó,
Pritóžbe čul ne bo nikdó.

Bo li usóda mojih dní
Bliščéča, zlata kot si tí?
Ni mórda tvoj brezkončni krog
Le slika mi brezkončnih tog?

In biser, ki je v té vkovan,
Zdaj kanec se mi zdí solzán,
Zdaj spet, takó lepó blestéč,
Zdi zvezda se mi jasnih sreč.

Ti sreče znak nejasen si,
Znak vérnosti pa krasen si,
Zvestóst mi čista ko zlató
Kot biser bo svetlá lepó,

In naj bo v ognji skušena,
Nikdar ne bode rušena,
Do groba bode sezala,
Ko tí me večno vezala.

Pač mnog je prstan pretesán,
Nosílcu bridkih reže ran,
Trpína se usmílijo,
Okóv tesnó prepílijo.

In preobíl je prstan mnog,
Rad z róke zdrsne zlati krog,
In mnog se zlómi, se zdrobí,
A temu krív zlatár pač ní.

Če kteri prstan kdaj se strè,
To drug pač bo, moj prstan ne;
Če moj pa ima biti strt,
Ne strè ga drug nihčè ko smrt.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Polkovnik Aricaga je gledal strmeče lahkoživnemu svojemu prijatelju v obraz.

„Vraga, ali je stvar tako resna? Obečajem ti molčati kakor kamen, ki je zasut globoko v zemljo!“

„Doživel sem nekaj čudnega!“ izpregovori Jurij Ljudevít, „in sam ne znam, kako si naj razlahljam to stvar. Spominaš se še onega dne, ko nam je njega milost, gospod vicdom, napravil banket. Med drugim se je govorilo tudi o tem, kaka bi morala pač biti ženska, da bi

mene užgala za stalno ter mi vzbudila resno ljubezen. Trdil sem, da take ženske na svetu ni, kakor ni cvetja, ki naj bi za vedno vezalo frfetajočega metulja! Mnogo smo se šalili, in ti, prijatelj Aricaga, nalil si se tako, da si se konečno zvalil pod mizo. V pozni noči sem plazil po štiri tvoje vojake, da so svojega gospoda polkovnika domu zvekli. Lahko bi bili to storili drugi tvoji prijatelji, a jaz sem hotel polku pokazati, kako slaboten mu je načelnik, če ima nekaj kapelj vina v želodci! ha! ha!“

„Da bi te vrag pekkel na sodnji dan!“ zajezi se Aricaga.

„Ko so te odnesli tvoji dobri kirazirji — za Boga je bil to smešen prizor, in njega milosti, gospodu vicdomu, tresel se je trebušček, kakor trepetlika o piši! — odrinil sem proti domu. Zapustil sem pijano družbo ter sam taval po ulici. Luna je čarobno sijala. Tudi meni se je usilila nočna tišina v dušo, in pričel sem — moliti. Nikdar se ne uležem počivat, da ne bi molil. In če sem še tako pijan! Štirikrat sem dokončal ave, ko sem dospel do doma. Ulegel sem se. Iz razgretih možganov pa ni hotela misel, da ima neskončno usmiljeni Bog morda res tako žensko za me, ki bi me razgrela in razunela, kakor je razgreta in razuneta ognjena gora, katero sem videl v divni Italiji. To pa ti pravim, dragi moj Aricaga, nasitil sem se že od tega navadnega ženstva, ki sili za mano, kakor sili vešča za plamenom! Zaspal sem ter imel prečudne sanje. Obkroževale so me krog in krog puste megle. Kamer sem hotel pogledati, povsod so se valili sivi oblaki, sive megle! Tesnost se mi je polastila trpečega srca in od groze mi je koprnela duša. Kar se razklenijo sivi oblaki, in megla se razvleče! Tedaj pa se mi je prikazala s svitlim žarom obkrožena njena podoba! In jaz sem menil, da je boginja. Nagnila je glavico kakor roža, če jo poljubi prvi solčni žarek; razprostrla je trepalnice in je luč svojih pogledov razlila na me, in vse občutke in vse misli mi je pretopila zaveš, da je to ženska, ki mi jo morda pošlje večno milostni Bog, da zatre pregrešne strasti v razuzdanem mojem srci, da me prekrsti in prerodi v novo človeško bitje. Ker o tem, kar sedaj počenjamo, Aricaga, vender ne bodeš trdil, da je pametno življenje!“

„Ne bode ti drugega kazalo, ljubi moj Ludovice, nego samostan!“ smijal se je polkovnik. „Ko vedno na ženske misliš, ni čuda, da se ti še celo v sanjah prikazujejo! To so otročarije, pijan si bil in v pijanosti si zaspal, pijani prihodnji redovnik moj!“

„Tudi sem mislil, da je tako. Ali poslušaj, kako je bilo potem! Oni dan, ko je pri očetih jezovitih pridigal pater Teobaldus, bil sem v cerkvi ter vestno poslušal gorečo božjo besedo. Kakor žareče oglje je padala v mojo dušo, in povsod me je peklo in skelelo, ker globoko tičim v pregrelih! Pri vratih ob steni sem slonel in kes mi je rojil po duši. Tedaj, Aricaga, pa je stopila ženska v božji hram, ženska, ki je živela v mojem spominu od tiste noči! Kakor boginja je ustopila ter obstala na cerkvenem pragu. Otrpnila je pred svetlimi mojimi pogledi. Obkroževala jo je svitloba jasnega dneva, ki se je pri širokih vratih usiljeval v cerkveni mrak. Bila je, kakor tedaj v sanjah, bila je kakor spomlad sama, ki je najkrasnejši med letnimi časi! Ogenj večne sreče je zaplapolal po meni in v presladki nadi sem dejal svojemu duhu: Usmiljeni Bog, ti jo pošilaš, da postanem boljši in pravičnejši! Stopala je mirno ter sramožljivo zrla k tlom. Da, Aricaga, bila je ona, ki sem jo gledal v sanjah! Vsaka črtica njenega obraza se je bila usekala v moje srce! Nikakor se ne motim, bila je ona; to bode trdil do tistega trenutka, ko me pogoltne blede smrt!“

Obmolnil je. Ali naš Aricaga je bil sedaj radovednejši, nego prej.

„In potem?“ vprašal je, „vraga, tako se to vender ni končalo!“

„Čakal sem, da je minila služba božja. V hvaležnosti sem molil Boga ter mu dajal čast, da mi je ta cvet stresel na pusto stezo mojega življenja. — Ko je bilo malone že vse odšlo, prišla je iz božjega hrama. Dvignila je pogled ter takoj opazila, da čakam na njo. Kri ji je zakipela v obrazek in kakor plaha srna je odhitela. Še pogledala me ni, dasi sem se ji ponižno, globoko poklonil.“

„In kdo je?“

„Kdo je! Še nikdar je nisem videl poprej. Po obleki pa sem sodil, da je plemkinja! Ali sedaj poslušaj, kdo je! Naj je, kar če, toliko ti povem, Aricaga, da je že sedaj prikovano moje srce na njeno in da bom napel vse, vse moči, da si jo prisvojim. Pretaka se mi Turjačanov kri po žilah in Turjačani so v ti deželi te oblasti, da dosežejo, kar hočejo!“

„Povej vender kedaj, kdo je?“

„Poslušaj torej! Obtičal sem na mestu ter zrl za njo. Tik mene je stala tolpa mladih učencev. Ti so tudi gledali za njo in nekdo je izpregovoril: krasna je, kakor večerna zarja! Drugi pa je vprašal: kdo je, ker je ne poznam? Kaj, ti ne poznaješ najkrasnejše ženske tega mesta? upili so vsi; ti ne poznaješ krasne hčerke mestnega ranarja, ki je sedaj viteza Solnce gospa? Aricaga, hotela mi je kri zastati! Da ranarjeva hči je in sedaj žena tega plesnivega viteza, ki ga hočemo danes z meči malo pretipati!“

„Ranarjeva hči!“ zakričal je Aricaga, prijatelji ondi v sredi, prijatelji sem!“

Z močjo ga je pograbil Jurij Ljudevit za komolec:

„Aricaga, če izpregovoriš še jedno besedo, sunem ti meč v trebuh, in to tako gotovo, kakor se mi pretaka turjaška kri po žilah!“

Aricaga je sprevidel, da se mu ni šaliti. Prihru-meli so tovariši, povprašujoč radovedno, kaj hoče. Polkovnik je iskal izgovora in je zašel v stisko, da ni tedaj prijezdil v jezdarnico tisti, o katerem se je takrat po ljubljanskem mestu sukalo največ govorice. Vitez Janez Solnce, ki je ravno v tistem hipu prijezdil v jezdarnico ter skokoma ustavil konja sredi nje, ozrl se je kakor sokol po zbrani družbi. V pozdrav je snel široki svoj klobuk z glave ter ga nagnil proti tlom, kakor daleč je sezal z roko. Kdor je mogel sneti svoje pokrivalo, snel je je tudi. Obmolnilo je vse.

Bil je Janez Solnce tiste dni v cvetu svoje mladosti. Kakor oglje črni lasje so se mu usuvali po vratu, na ramo, ter mu objemali obraz poln moške krasote. Na obrazu se mu je žarilo in ponosno je spuščal oko po zbrani družbi. Strmelo je vse, nekoliko že zategadelj, da je sploh prišel, a še veliko bolj pa zategadelj, ker vitez Solnce ni bil nikakor opravljen za boj. Razven meča in ostrog ni bilo videti železja na njem; ni nosil niti čelade, niti oklepa, kakor drugi, ki so ga klicali v dvoboj. Nekaj časa niso vedeli plemiči, kaj naj bi počeli.

„Kaj vraga,“ oglasil se je konečno Aricaga, „ali se boče s cvetjem bojeval?“

V resnici je imel Janez Solnce rdečo rožo v svoji roki ter jo časih pritisnil na svoja usta.

„In če nimam drugega, nego to cvetje, pa bi se še ne bal polkovnika, širokoustnika Aricaga!“ odgovoril je vitez zaničljivo.

„Hudiča!“ zatulil je Aricaga na to, „na me se obeša!“ In polkovnik je izvlekel svoj meč in takoj zasadil ostroge konju v trebuh, da se je spel. Ali Jurij Ljudevit mu je pograbil po uzdi ter potisnil živinče k sebi, govoreč:

„Pusti, Aricaga! Danes ni tvoj dan! Drugi smo na vrsti!“

„Kaj da ni moj dan! In ali misliš, da bom jaz poziral v želodec, kar mi bode Janez Solnce v pičo pokladal!“

Hotel je udariti na Solnce. Ali predenj so se postavili v vrsto Jurij Ljudevit, baron Vajkard in še dva druga v železje zavita plemiča, da se razljučeni polkovnik ni mogel niti z mesta ganiti. Z grozno kletvijo je potisnil svoj meč v nožnico ter se rotil na vse kriplje, tako, da so ga prijatelji le s težavo in počasi utolažili.

Potem se je postavil Jurij Ljudevit sredi jezdarne ter pričel — obrnivši se proti Janezu Solncu — razkladati z resnim in slovesnim glasom nekak manifest, s katerim se je vitez Janez Solnce klical v boj, ker je onečedil grb svojega viteštva. Govoril je v cvetoch, prenapetih frazah, kakor je bilo običajno nekdanj na viteških turnirjih, ko so se prenapeti vitezi s prenapetimi besedami klicali v boj!

„Poklicali so te — dejal je zavestno — štirje čisti, neomadežani, plemeniti in hrabri vitezi na boj, da s svojo krvjo opereš madež, ki si ga utisnil na jasni grb! Tvoji predniki, Janez Solnce, izvolili so si leva v grb,

in kakor levi so branili pred vsem svojo čast. Tudi zvezde nosiš na dvojnem polji v svojem grbu, v znamenje, da so tvoji predniki cenili svojo čast tako jako, kakor so visoko zvezde na nebu! Ali ti si, Janez Solnce, postal kakor bojazljiv zajec, ki zalušča svoje mladiče o preteči nevarnosti! In zvezde si strgal s svojega grba ter jih pomešal v blato! In mi smo tvojim prednikom na ljubo poprijeli za meč, da te v pravičnem boji ponizamo, kakor bi te ponižal tvoj oče, da bi bil doživel sramoto tega časa!“ — Končal je z dostavkom, da se ima boj vršiti štiri dni in da ima Janez Solnce po svoji volji določiti, po kaki vrsti se hoče bojevati s hrabrimi, čistimi, plemenitimi vitezi, ki so ga poklicali na to bojišče.

Z veliko potrpežljivostjo je poslušal vitez Solnce tirade, s katerimi ga je oblival Jurij Ljudevit.

„To kar si govoril o plašljivem zajci, to le sam pogoltni, Jurij Ljudevit!“ dejal je mirno. „Vas vseh, in kakor ste zaviti v železje, se ne bojim!“

Pognal je konja v kot ter ondi nekje na steni pripel rdeči cvet, da se je videl iz dalje kakor kaplja rdeče krvi. —

„To cvetje branim z svojo srčno krvjo,“ uskliknil je ponosno, „in vas vse, plemeniti gospodje, če imate toliko poguma, kolikor besed, kličem na boj! Cvet, ki ga je poljubila najkrasnejša vsega ženstva v beli Ljubljani, vržem vam v zobe z zasmehom in zaničevanjem. Vivat Solnce!“

Z naudušenim tem usklikom je zavilhtel meč iz nožnice ter se postavil s konjem pred cvet, kateri je hotel braniti s svojim življenjem.

(Dalje prihodnjič.)

Ljubi me!

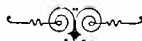
Ljubi mene, déva ljuba!
Ne vrzi me v propást,
Da me ne zamori poguba —
Miluj me, nézna slást!

Blaginja bóde ljubeznívo
Najù ovévala,
Ljubézen nama očarlívo
O sréči pévala.

Jaz péсни — bísera síjajne
U vé nec lép zložím.
Milíne tvoje divno bajne
Odíčím slavno ž njím.

O ljubi mene, déva čístá,
Ne vrzi me v propást!
Miluj me, róža zornolístá,
Moj ràj in moja slást!

Josip Kržišnik.

Ostani! . . .

Ostáni, déva, v ljubem kraji,
Naj krije te domači krov,
Popévaj po domačem gaji,
Domáчих trgaj cvét vrtóv! —

Domá je sreča in življénje,
Ljubézen, rádot sta domá;
Na tujem žuga nam trpljénje,
Na tujem smrt le srečo dá.

Osamélec.

Iz sazavskih letopisov.

Zgodovinski roman. — Češki spisal Václav Beneš Třebizský, poslovenil —1—r.

(Dalje.)

Ko bi prišel k nam, dali bi ti tega toliko, da bi do sodnjega dne ne izpil, in še konje bi ti napojili. Tukaj pa se mi saši grlo, da komaj govorim. Še jedenkrat prinesi; zastonj nočem; saj ti bodem plačal,“ krega se hlapec in jezno vrže nekoliko denarja ob mizo, da se razleti po kuhinji.

Sivi vratar se nasmehlja; a po tretjo plehačo vender ne gre.

„Prijatelj, zunaj gre dež. Pojdi, nastavi grlo in ne bode se ti posušilo,“ opomni Božek.

„Le čakaj, ko pridejo sem zopet naši gospodje, bodeš vesel, ako dobiš sam kos suhega kruha.“

„Bodi volja božja! Bodem li moral kam iti po košček kruha, k tebi gotovo ne pridem in k tvojim gospodom še manj,“ pravi z navidezno mirnim glasom vratar, ali čelo se mu zopet tako zatemni, kakor nebo nad sazavsko dolino. Potem odide ven in pusti neotesanca samega v kuhinji.

Pokriti voz z Břevnovcem je odšel še le proti večeru iz samostana.

Sicer je še deževalo, ali liti je nehalo.

Sazava je danes nekako strašno šumela; valila se je po polni strugi, da so ji komaj bregovi zadoščali.

Konja sta klusala polagoma po vozni cesti zraven reke. Voznik, jezé se, da je imel suho grlo, udrihal je v jednomer z bičem po njih in proklinal vratarja s celim samostanom v najvročejši kot pekla.

Menih pod plahto pa je premišljal o ugodnem uspehu svojega potovanja.

Čemu naj bi tudi ta druhal razumela mašo? Na Polabiji so jim najbolje otupeli razum; hoteli so tudi vse razumeti in se upirali božji besedi. Verovati morate, vi bebci, in ne povpraševati, kak pomen imajo besede. Konečno bi utegnili še celo vprašati, zakaj za nas delate in zakaj mi samo molimo, zakaj imamo mi posestva in zakaj ste vi na teh posestvih le najemniki.“

Najedenkrat nategne voznik brzde, kar je najmočnejše mogel; konja se vzpneta in voz je bil v tem trenutku že tudi v razljučenih Sazavinih valovih. In reka se je igrala z vozom, kakor bi bila to žoga.

Še le daleč med skalami se ujame voz prekucnen v štrlečih koreninah; ali po menihu in vozniku ni bilo nikjer sledu. Samo konja sta prišla srečno na breg.

„Veš li,“ pripovedoval je drugi dan pri večerji vratar bratu Demetru, „da so onega Břevnovskega naši danes zjutraj med skalami na Sazavinem bregu? Nekoliko dalje pa voz in pod vozom voznika, ki me je včeraj zmerjal, ker mu nisem dal medicine, kolikor je je poželel? Dobro, da mu nisem dal ničesar, kajti sicer bi to nesrečo očitala vest meni.“

„Gerharda Břevnoskega da so danes zjutraj naši na bregu?“

„Kako so ga imenovali, ne vem; taistega, ki je bil včeraj tu.“

Demeter sklene roki in njegovo izsušeno obličje zadobi neki boječ pogled, tako, da je celo pozabil reči: „Daj mu Bog nebeško kraljestvo! In ko je odšel gori v svojo celico, zgrudil se je ob mizici na klop in ni jedenkrat ni slišal danes zvona, ki se je že tretjič razlegal po samostanu, klicaje brate k molitvam.

In ko so prinesli na dvorišče utopljenega meniha z voznikom, ni šel doli niti gledat, nikari že, da bi bil odrekaval zanj molitve.

„Kazen božja!“ misli si Božek, ko so nesli Gerharda z voznikom po hodniku. „Saj tako nista sem prišla z dobrim namenom. In ta le se je še celo norčeval iz mojih sivih las!“

„In vender moram postati sazavski opat. Za pastirsko palico in infulo obečam jim latinsko bogoslužje. Vsekakor!“ govoril je sam s seboj izsušeni samostanski duhovnik, čegar upale oči so se zažarile s skoro blaznim plamenom. Toda v modrih očeh brata Demetra ni odseval blazen blesk. Tako se bliskajo oči, kadar vzplamti v prsih dolgo skrivano sovraštvo. Nehote je obrnil svoj pogled proti sliki nad vrati, katera je predstavljala sv. Prokopa, ustanovitelja samostana v polnem praznjem ornatu.

„Tudi mene morajo kedaj tako slikati, ko me bodo umestili v vrsto opatov,“ tolaži se Demeter.

Še opazil ni, da se doli na dvoru gnjetó velike množice ljudstva. Tudi ni slišal, da so se vsi zvonovi oglasili v veselo donenje, kateremu se je družilo hrumeče ukanje iz tisočernih grl zbrane množice, katera se je valila k samostanu še v mogočnejšem toku, kakor včeraj Sazava po svoji strugi.

Opat Božetěch se je vračal s svojega potovanja iz Rima. Le s težavo je mogel prav polagoma korakati, tako, kakor na planinskih stezicah. Vsemu ljudstvu so se lesketale v očeh solze radosti in sam opat ni se mogel obraniti ginenja, ko je videl toliko vernih odkritosrčnih obličij.

Takoj za Božetěchom pa je korakal mlad menih s povešeno glavo. Bržkone ni hotel, da bi se mu videlo v obraz.

Drugače pa se je oziral okolo sebe Holata, toda sivi brki so mu bili mokri, kakor včeraj, ko jih je kropil dež, tako, da mu je večkrat izvabil kletev na ustne.

Strachota, ki je korakal na starčevi strani, postajal je rdeč kakor za bližnjimi skalami. Bistro njegovo oko je preletelo stotine glav, kakor da bi nekaj iskalo. In ni iskalo zastonj.

Prav tik hodnika samostanskega je stala Krušinova Radka.

Strachota jo je moral videti. Pod jopičem ji je bilo srčice močnejše in modre oči so se obračale nehote po ljudeh, kakor da bi bile hotele vprašati, če niso zapazili, kake rože so se ji razevele na lici, in če niso slišali, kako ji je srčice zatripalo glasneje.

Nikjer na vsem potovanji ni se mladenič upal več pogledati v črne oči, da bi ga ne omamile in ne začarale.

„Krušinova Radka je vender le drugače pogledavala, ko sva vkup na Sazavinih bregovih posedala; tiho, kakor zvezdice na nebu, svetili sta se ji modri očesci. V njenih punčicah ne vidim sicer svoje slike, ker se krije globeje, kakor v očeh. Tam bi jo morda videl; ali v srce nobeden ne more pogledati. Vender je pa tam najboljše shranjena!“ Tako je umoval večkrat. Toda Holata mu je vedno nagajal s črnooko deklico rekoč, da bode to doma Radki povedal in mu jo prevzel.

Strachota ni mogel niti dočakati, da se zopet zvečer z Radko usede na breg in ji bode pripovedaval, kako krasna je laška dežela in kako velik je Rim; a

da je krasnejša Sazavska dolina in da mu je milejša Radka, kakor celo to mesto na sedmih holmih.

Vsi bratje menihi so prišli opatu naproti, da ga pozdravijo, vrnivšega se tako nenadoma, ko so ga najmanj pričakovali. Jedinega Demetra je pogrešalo oko Božetčehovo.

„Morda ne živi več?“

„Boln je oče; umrl bo!“ odvrne Roman.

„Pokrepčaj ga, o Bog!“

„In tebe, mili gospod, obvaruj pred njim!“ pristavi po tihem stari Božek.

Božetčeh je šel najprej v cerkev. Dolgo se je zahvaljeval na stopnicah pred oltarjem za srečen povratek, in vsi ljudje ž njim. (Dalje prihodnjich.)

Književno poročilo.

III.

„Muraszombat és vidéke.“

(Murska Sobota in njena okolica.)

Magyar és vend nyelvü vegyes tartalmu hetilap.

Megjelenik hinden vasarnap.

Bilo je baš na praznik svetega Števana, velikega svetnika ogrskega, ko sem stal v cerkvi pod zvonikom in čakal, da pride duhovnik na propovednico, dobro vedoč, da bode, kakor je običaj posebno na Ogrskem, o ti veliki cerkveni slovesnosti porabil priliko ter mnogokaj povedal vernikom svojim, kar se ne čuje navadno v cerkvi. In res duhovnik, rojen Slovenec, pride na propovednico in začne govoriti o svetem Števanu. In je dejal, govoreč, da so vsi ti Slovenje bili nekdanj Ogrri in da so se slovenski naučili še le od svojih sosedov, prebivajočih v teh pokrajinah. Pokazavšemu se potem po službi božji duhovniku, rekel mi je: „Kaj ne, vi ste se smejali, kako sem ljudem propovedoval; ali kaj si čete, to ni moje prepričanje; meni je ukazano tako propovedati!“

Tako je ukazano! Ubogi narod, kake imaš učitelje, kateri te morajo, ker jim je ukazano, prestvarjati v nekaj, kar nisi nikdar bil, in saj ti sam praviš, da si Sloven in ne poznaješ drugega imena za se razven svojega. Zatajiti bi moral samega sebe zarad tega, ker si Sloven! In res so ti ubili v glavo sovražniki tvoji, da so tvoji najodličnejši sinovi verovali sami, da nisi slovenskega rodú. Saj je sam Števan Kuzmič, najslavnejši tvoj duhovnik, pisal v predgovoru „Novega zakona“ s Torkoševim peresom tako lé: „Tè drúge zdaj tà nihávši, zadosta nam bode: či se spomenémo s Krajncov in zdolnji Štajercov, ki so, kak štimamo, z našimi vogerskimi vu železnoj, zala i šomockoj stolici bodoučimi Slovénii vrét ostánki ovi Vandalušov, koteri so po Kristušovom rojstvi na pět stou (saeculo V.) z ete králevčine v laški i potom španjorski orság, odnut pa prejk mourja v Afriko odplavali.“ Torej Števan Kuzmič in še poznejšnji pisatelji iz devetnajstega veka so mislili, da so ti Slovenje ostanki Vandalov, kateri so iz te kraljevine v Italijo in potem na Španjsko, od ondot pa preko morja v Afriko „odplavali!“

Ni torej čuda, da so zahodni del Ogrske imenovali „Vandalijo“. Še le preporod slovanske znanosti jim je pregnal ta krivi nauk; še le vrli duhovnik Bitnitz je s Šafaříkovimi dokazi pojasnil v mažarskih novinah: „Tudományos gyűjtemények“ (Zbornik znanosti) leta 1828., da ti Slovenje niso vandalskega rodú, temuč da so pravi Slovenje.

Po knjigah se je začela širiti slovenska uzajemnost, to je uzajemnost Prekmurcev s Slovenci na Štajarskem. In ne najmanjšo zaslugo si je v tem pogledu pridobil Agustič Imre, ko je jel izdajati v Budimpešti prve novine z naslovom: „Prijátel“, znanost razšerjavjócse mészecsne novine. Prva številka teh novin je izšla 15. septembra leta 1875. Agustič je v začetku uredoval svoj list v mažarskem pravopisu, pozneje pa v našem slovenskem, ker je sprevidel, in to mu je glavna zasluga, da se ogrski Slovenci morajo v pravopisu združiti z drugimi Slovenci. Zato je tudi svojemu listu, ki ga je izdajal četiri leta, premenil naslov v „znanost razšerjavjójóče slovenske novine“. Agustič je tudi polagoma zapuščal, kolikor je smel in mogel, svoje narečje, in je tedaj tudi pisni jezik svoj uravnaval po našem slovenskem, da mu torej tudi v tem oziru ni pisava prava „prekmurščina“. Zategadelj moramo priznati, da mu je to delo bilo hvalevredno. „Prijátel“ je izhajal malone do smrti Agustičeve (Agustič † 17. julija 1879.) v Budimpešti, in od tistega časa so bili ogrski Slovenci brez časopisa.

O političnih nazorih Agustičevih ne bodem govoril danes, ker bi moral o tem več pisati, nego je na tem mestu prostora; naj toraj samo omenim, da ga nimam za takega mažarona, kakor so ga razglasili pri nas. To nam priča njegov „Prijátel“, ki je mnogo pisal o Slovanih; to mi svedoči tudi to, da je iskal zvez s Slovenci. Še dobro se spominam, ko se je obrnil do najodličnejšega urednika slovenskih časopisov; prepričal sem se o

tem tudi sam, ko sem govoril ž njegovim očetom, kateri še zdaj živi v Murski Soboti. Njegov „Priatelj“ je prinašal krasne slike, tako na pr. sliko Nikole, vladarja črnogorskega; Miléne, žene vladarja črnogorskega; Miluke, vladarjeve sestre; Ljubíca, arhimandrita Črne Gore; veliko sliko: Srbi iz Belega Grada idejo v boj, Stan vladike, Milana, vladarja Srbije in Natalijo, njegovo ženo; veliko sliko: Rusko poslanstvo pred poljskim kraljem, sliko „ruskega carja“ itd.; v svoj list je pretiskaval cele odlomke iz tržaške „Edinosti“, jako hvalil Črnogorce, a o Rusih je na pr. pisal, kakor je bilo takrat po vsi Evropi običajno. Ali vse dozdanje slovstvo naših rojakov onkraj Mure je treba izbrisati z mažarskega „globa“, kajti sami Mažarji so si jeli prizadevati na vso moč kar pomažariti naše rojake. In v ta namen rabijo vsa sredstva. Sami imajo sebe za „vitiški narod“; pravijo, da so plemenito pleme, in to misel so res jako razširili, trdeč, da Slovenje niso plemenit narod. „Jaz sem plemenit,“ pravi Mažar, „ker plemenita stvar je redka, zato se moj narod ne množi; a Slovan se množi, ker ni plemenit, zato se jako množi, kakor vsaka navadna stvar!“ Radi to verujemo, ali mi mažarske plemenitosti ne vidimo. Takisto se je mažarska državna ideja priklenila kakor mora ogrskih Slovencev in jih duši in umarja, da se stok čuje do neba, vendar se jih nihče ne usmili. Mažarska državna ideja je porodila ogrskim Slovencem novine, katere so o novem letu začele izhajati v Murski Soboti in katerih naslov sem navel na čelu poročila. Oblika novemu listu je na las tolika, kakor „Slovenskega Naroda“. Po vsebini pa je podoben celjskemu „Kmet-skemu prijatelju“. Z leva je polovica mažarska, z desna pa slovenska. Izhaja, kakor sem rekel, v Murski Soboti, še precejšnjem trgu, po katerem rase trava, koprive in Židje. Urednik mu je Mažar Takács R. István, a izdavatelj Žid Grünbaum, kateri še za čudo, kakor je na Ogrskem običaj, ni do zdaj pomažaril svojega imena. Čuvši prvič, da bode izhajal list, dali smo se poučiti o njegovih tendencijah, in naš poročevalec nam je poslal 7. številko tega lista na ogled. Ta številka ima naslednjo vsebino: Mi az erdő? — Kaj je loug?; Nótárus uram és Mihály gazda beszélgetése — Kaj szi Miska gazda ino goszpon notárus v-császsi gucsíjo; Földbirtokos és János gazda — Grüntni goszpódar i János gazda; Helyi és vidéki hírek, to je novice lokalne in iz okolice. Ta vsebina na štirih straneh natisnena kaže, da list prinaša največ ukovitih spisov. Naš poročevalec nam piše o tem

listu: „Iz našega sobotskega lista je razvidno, da tudi mi napredujemo; vendar žal! ta list je ustanovljen za pomažarjanje naših Slovencev, a ne za prebujanje in zavednost narodnosti naše. A jaz mislim, da jim bode vendar izpodletelo. To pa je le napredek, da se piše ljudstvu nekaj v materinem jeziku. Samo po sebi se razumeje, da se mora ne slovenska, temuč mažarska ideja razširjati.“ Dopisniki novemu listu so trdi Ogrji, in njih spise prelagajo Slovenci. Sploh se vidi iz vse številke, da list piše slabo slovenščino; pa saj mu tudi ni namen gojiti slovenski jezik, ampak samo sredstvo širiti v njem mažarsko državno idejo in mažarski jezik, zato podaje na jedni strani mažarski izvornik, na drugi pa prelogo, v kateri se ne gleda veliko na čistost jezika, najmanj pa na „destilirano“ slovenščino; saj vemo, da je „absolutni purizem“ nemogoč v pisnem jeziku, tudi ga nihče ne zagovarja, in slavisti ga na pr. Jagić ne zahtevajo od slovanskih pisateljev. V Slovincih ga tudi ni nihče uvajal. Vendar moramo o ti priliki odločno poudariti, da razvijanje jezika ne poznaje takega „konzervatizma“, kakeršni proglašajo danes nekateri Slovenci. Ne moremo namreč vsega pisati tako, kakor so pisali naši predniki. Tako na pr. ni prav pisati: pojasnjevati, češ, tako se je pisalo do zdaj, in mi smo konzervativci tudi v pisavi! temuč treba je pisati in govoriti: pojašnjevati. Sobotski list kaže svetu že z naslovom svojim namen: uvajati v slovenščino mažarske besede, in piše: aljárásbirov, po várme gyövszkon rendelővanyi, itd., to so besede, kakeršnih ima ogrski Sloven sam. Pravopis je ogrski, dasi so že zdaj pisatelji začeli rabiti našega, in bi ga tudi pisali dosledno, ako se ne bi bači Ogrov, katerim je naš pravopis „veleizdajstvo“, kakor je naši vladi veleizdajstvo, ako kdo priporoča v Ljubljani učenje slovanskih jezikov, na pr. ruskega, češ: to je panslavizem! Kaj počenjate, vi otroci časa! Znano nam je, da je neki pisatelj v ogrskih Slovincih bil zaradi tega silno preganjan, ker je izdal nabožne vsebine knjižico v slovenskem pravopisu, in da se je o ti nedolžni stvari celo govorilo in razpravljalo v državnem zboru peštanskem ter se naglašalo, da je „slovenski pravopis“ „most“ čez Muro, po katerem se mislijo združiti ogrski Slovenci s štajarskimi. Da bi se tedaj „most“ podrl, zasnovali so si sami Ogrji novine: Muraszombat és vidéke, kateri ima sedemdeset tisoč Slovencev odtrgati od nas in jih privajati v Dunav. Jedno slovansko pleme, dacijski Slovenci, je že izginilo iz onih predelov; drugo, bolgarsko pleme, že umira tam; a tretjemu, rojakom našim, zahaja božje rumeno solnce!

Anton Trstenjak.

Naše slike.

M prvem, najlepšem cvetu svoje mladosti kot brata in sestrico nam predočujeta denašnji sliki: jedna mladega dečka, a druga mlado rusko deklico v lepi narodni noši. Kakor sta še mlada, ne vesta še, kolika sjajna bodočnost še čaka veliki narod, katerega uda sta oba dva. Občevanje z drugimi narodi privede le redkokedaj katerega

Slovenca v osebno dotiko z Rusi. Ali bolj, nego ruski narod sam, širi se že zdaj ruski jezik na vse strani sveta. Ne bode dolgo trpelo in ruski jezik bode jezik „velikega vzhodnega evropskoazijskega mednarodnega občevanja“, kakor trdi slavni slavist V. Jagić v zadnjem zvezku svojega lista, „ali mi to danes hočemo ali ne“.

Maloruski deček.

Maloruska deklica.

Ob obnovitvi slovenske liturgije.

II.

Repak jez je namerjal napraviti knez Rastislav proti nemškim besnečim valovom. Za vselej se je hotel znebiti po desetini slovanski hlepečih poslancev pasovske cerkve. Z omiko, osnovano na narodni podlogi, menil je omogočiti rojakom svojim zmago nad nemškimi divjaki. Zato je pozval iz Carjega grada sv. Cirila in Metoda. Prišla sta in prvo njihovo delo je bila: knjiga slovenska, drugo: liturgija slovenska. Panonska legenda poroča o sv. Cirilu: „Skoro preloži ves cerkovni čin in nauči (učence svoje) jutrnjice in ure, mašo in večernice in navečernice in tajne službe.“

Dobro sta vedela, kolika nevarnost preti Slovanstvu od zapada. Slutila sta zgodovino slovansko — ne-prestani boj z Nemštvom, boj ovce z volkom. Slovenska liturgija, potrjena od rimskih papežev Hadrijana II. in Ivana VIII., naj bi bila tista skala, o kateri naj se razprše nemški navali. Veselo sta jo razprostirala po pokrajinah moravskih in panonskih. Toda nemški sovrag ni miroval: ljuliko je sejal med kleno pšenico slovansko, ljuliko laži in sumničenja.

In zaplesali so sovražni nam Vichingi pod pokroviteljstvom omahljivega trsta — Svetopolka nad grobom Metodovim. Peklensko veselje jim je kipelo v nemških dušah. Sunili so slovenščino izpred oltarja, pognali njene gojitelje, svečenike slovenske v daljnji svet. Ti so se zatekli na vzhod k bratom. Vsprejeli so jih Rusi in Bolgarji, Srbi in Hrvati ter do danes ohranili to, kar so jim prinesli: liturgijo slovansko. Ta jih je tolažila tedaj, ko jih je teptalo nasilje tatarsko; bodrila in krepčala jih je, ko je legala na nje turško igo. „Gospodi, pomiluj ny!“ Vzhoda slovanskega nikdar ne dobodete pódse, Nemci varuje ga slovanska liturgija.

Kako se je godilo zapadnemu Slovanstvu? Kakor da bi ga bil ostavil angel varuh; nebesa so ostala gluha na njegov: kyrie elejson, ki se je dvigal iz sužnjih prs nebu pod oblake. Nemški misijonarji z latinščino na jeziku in z vojakom o boku so poplavili dedino Metodovo. Jezik slovenski, pregnan iz cerkvá, iskal je zavetja v borni kmečki koči; ali tudi od tod ga je pregnala jeklena pest nemških grofov. Začeli so se odpirati grobovi slovanski in va nje so legali po celi rodovi. Izginila so izmed živih mnogoštevilna plemena med Labo in Odro tja do baltskega morja; zamrla je beseda slovenska med Dunavom in Dravo. Nikdar bi ne bilo zapadno Slovanstvo palo tako globoko, da bi se mu bila ohranila v cerkvah liturgija slovenska.

Drugačno lice bi bila zadobila zgodovina zapadnega Slovanstva. Izostal bi bil krvavi odpor zoper latinščino v Čehih v 15. stoletju in protestantstvo bi se nas bilo moralo ogniti. Ono se je zato tako naglo razširjalo, ker je razglasilo narodni jezik za cerkveni. Izpodleteli so vsi poskusi nemških novovercev, spraviti na svojo stran vzhodne Slovane, katerim rabi slovenščina v cerkvi. Priznati zo morali protestanti, da so pravoslavni kristijani trdovratnejši od samega Rima. Jednako se je godilo Lu-

trovi zmoti na Hrvaškem. Ko so Ogrri silili v Hrvate, naj dajo svobodo protestantstvu, potegne ban Tomo Erdedi meč iz nožnic ter zapre Mažarjem: „Z ovim mečem izkoreninimo to kugo, ako stopi na vrata naša; še imamo tri reke, Savo, Dravo in Kolpo; jedno damo piti novim gostom — in s celim kraljestvom se rajši odtrgam od krone ogrske, nego da bi pod mojo vladu bila ta kuga v naši zemlji.“ (T. Smičiklas: Poviest hrv. I.) Kolika razlika med Hrvaško in sosednjimi slovenskimi deželami! V stolni cerkvi zagrebški se je pevala služba božja tudi po hrvaški; po vsi deželi so bile raztresene župe, katere so oskrbljali narodni duhovniki glagoljaši; ti so rabili samo narodni jezik pri sv. opravilih. In ravno s tem so obvarovali svoje ovčice nemške krive vere. Pri nas pa so trgali tedaj stare slovenske mašne knjige, to nepotrebno šaro iz davnih let. Namesto Cirilovega jezika se je ščeperila latinščina v hramu Gospodovem. Prišla je kazen v dežel: Luterske homatije.

Zgodovina nam jasno kaže, kako mogočna je liturgija slovenska, kaže nam, da se nje zametavanje trpko maščuje nad slehernim plemenom slovanskim. „V jeziku Cirila in Metoda je posebna moč, kateri je sojeno npravstveno in duhovno združiti Slovanstvo ter je privedi k višjemu jedinstvu, jedinstvu resnice in ljubezni; jedinstvu, katero je jedino samo zaželjeno.“ (Bestužev-Rjumin.)

Temu duševnemu jedinstvu se bližamo tudi mi Slovenci, ako sprejmemo v narodni svoj program novo, prevažno točko: **obnovitev slovenske liturgije**. Obnovitev — pravimo, ker je zdaj dognano, da smo jo mi Slovenci že imeli nekedaj. Nasprotniki nam odrekajo to, trdeč, da Cirila in Metoda nikdar ni bilo v osrednji deželi slovenski, torej tu ni moglo biti slovenske liturgije. Posamični glagoljaši, na pr. oni, o katerem poroča Kopitar (Grammatik XXX), da mu je l. 1617. ljubljanski vladika Tomo Krön zabranil slovansko mašo, ki jo je bral v Križih pri Tržici, ali pa vikar Matija Slivar, kateri se je, bivajoč od l. 1580—1631. v Grižah pri Žalci, isto tako posluževal slovanskega obreda, ti so naseljenci, uskoki iz kake primorske vladikovine. Radi priznajemo, da je bila tedaj v 16. in 17. veku slovanska liturgija že izjema po naših krajih, a to nas ne prepriča, da bi poprej nikdar ne bila gospodovala v naših cerkvah. Sv. Ciril in Metod sta jo vsekakor sama potujoča v Rim zanesla semkaj. Javaljne bi bili šli ljubljanski in kranjski meščani leta 1495. ustanovljat v Aben beneficija sv. bratoma, ako ne bi bili trdno uverjeni, da sta ona osebno po naši deželi sejala seme sv. evangelja. O domači liturgiji pričata dve pergamentni glagolski listini, zastopani v Cojzovi zbirki (zdaj menda v licejski knjižnici), glagolski misal, za kateri trdi Kumerdej, da se je še leta 1780. nahajal v podružnici Lancovem na Gorenjskem, naposled mnogo posamičnih glagolskih listov, ostankov slovenskih obrednih knjig. Ž njimi so ovite prve krstne, mrtvaške in urbarijske knjige v naši deželi. Malone vsaka starejša župna cerkev ima kaj takega

starega glagolskega blaga. Seveda so Cirilove črke že močno zlizane s teh dragih platnic, a to jim ne brani, da ne bi klicale iz temnih arhivov: Slovenci! priborite si znova, kar vam je izruvala časov sila, obnovite veličastno liturgijo slovensko!

Da se to zgodi, treba se resno pripravljati. Prvo je, da skrbno gojimo prekrasno staroslovensščino. To naj

se godi zlasti po semeniščih. V mariborsko so jo že uveli. Trdno se nadujemo, da ji v ljubljansko bogoslovje pot odpre mil. g. vladika J. Misija, čegar zibelka je tekla v nekdanji lasti Metodovi, v rajski Panoniji. Odbor za tisočletnico pa naj napne vse moči, da nam izposluje za 5. dan julija slovensko sv. mašo. Kar se je dovolilo Rimu in Zagrebu, to naj se privoščijo tudi nam, vsekdar vernim, katoliškim Slovincem.

K odnošajem na Hrvaškem.

Iz peresa hrvaškega pisatelja

(Dalje.)

Glavni zbor je imel pred vsem rešiti ukaze leta 1860. in 1861. (oktoberski diplom in februarški patent), pripoznati zajedniške interese. Kvaternika ni bilo več v zboru. Skusil se je bil sicer vrniti v domovino, katero je vroče ljubil in za katero je delal ves čas svojega pregnanstva, ali bil ga je ban general Sokčević pregnal. Brež njega je moral zastopnik III. zagrebškega kotara, dr. Ante Starčević, braniti pravo hrvaško. Porabil je vso svojo silo velikega znanja, govoril je osvedočujoči govor, pretrgan od čestih živioklicev in gromovitega ploskanja, posebno od občinstva, svaril je poslance koraka, ki so ga imeli napraviti in katerega se bode Hrvaška v nedaleki bodočnosti kesala . . .

Zbor, izvoljen pod omenjenim uplivom, odgovoril je s tremi adresami. Za jedno je glasovala manjšina navzočnih članov; druga ni bila članom zbora niti priobčena in na dnevni red postavljena, nego samo iz rokopisačitana; tretja je bila razpravljana brez Graničarjev, kateri bi, ker se je razpravljalo o državopravnih vprašanjih, po besedah Nj. Veličestva, bili morali biti navzočni. Ta zbor je še napravil volilni red po davkih in pooblastilih, katera so bila že leta 1848. odpravljena, in bil razpuščen. Avstrija je imela vojsko s Prusi in z Italijani, izgubila je neke pokrajine in bila, kar je glavno, razdeljena na dve poli, po predlogu Beustovem. V jedni so imeli vladati Nemci, v drugi Mažarji. In ko so Hrvatom leta 1861. prvi vse obetali, a drugi ponujali „beli list“: sedaj so jih prvi pustili na cedilu, a drugi jim ponudili zamazan list. V svoji prevzetnosti nečejo priznati njih nezavisnosti in celokupnosti. Avstrijski cesar se krona za ogrskega kralja v navzočnosti samo treh Hrvatov. Med njimi je bil tudi baron Levin Rauch, kateri se je vrnil iz Budimpešte, kakor banski namestnik. Sokčević je bil že poprejšnje leto moral zapustiti banske dvore.

O odpravljanji absolutizma in neposredno po njem, kakor tudi po razpustu sabora leta 1861., imeli so na

Hrvaškem nadvlado moške stranke Dunaja. Četudi so se bili pred volitvami leta 1866. razdvojili v vladinovce in liberalce, bili so na zboru tega in naslednjega leta jedini.

Po omenjenih dogodkih leta 1866., tičočih se vse monarhije, izgubili so to nadvlado.

Z baronom Levinom Rauchom, namestnikom banskim, in skoro za tem banom začne doba nadvlade stranke Budimpešte, stranke mažaronske.

Predaja Hrvaške ni bila še končana. Z omenjenimi tremi adresami so se neki priznali zajedniški interesi, ali dotična razprava da še ni končana. Imel jo je dokončati zbor, a ker tega ni bilo, imel se je voliti.

Da bi zbor služil namenom Rauchovim in onih, s katerih uplivom je bil imenovan za banskega namestnika, skrbel je Rauch.

Slab volilni red, napravljen od poprejšnjega sabora, predrugačil je samolastno na slabše ter ga dal na potrditev.

Po njem je imel on in njegovi uradniki, posebno veliki župani, odločilen upliv pri volitvah. Uradnike pa, posebno velike župane, kateri niso imeli z njim jednakih misli, je odstavil, a imenoval svoje somišljenike, sebi udane moše.

Župnijske skupščine niso se ni sedaj smele obdržavati; vsak protivni glas v novinah in novine same so bile uničene.

Narod so varali, strahovali, podkupljali.

V zbor je bila izvoljena velika večina Rauchovih podložnikov, največ uradnikov.

Glavno nalogo, da namreč dokonča razpravo o tobož priznani zajednici Hrvaške z Ogrsko, začel je zbor s tem, da je izvolil 12 mož, med temi tudi grofa Ladislava Pejacevicha, ki so bili kraljevinska deputacija, katera je imela z jednako deputacijo ogrskega sabora skleniti nagodbo.

(Dalje prihodnjič.)

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Volitve v trgovinsko in obrtno zbornico kranjsko bodo se vršile dne 16. marca t. l. Po novem volilnem redu se imajo glasovnice z izkaznicami pošilati c. kr. okrajnim glavarstvom, katera jih potem pošilajo dalje volilnemu poverjeništvu. Ljubljanski volilci pa imajo glasovnice oddajati mestnemu magistratu, ako se jim ne zdi umestneje izročiti jih v dan volitve osebno volilnemu poverjeništvu. — Častite rodoljube na kmetih opozarjamo na važnost teh volitev ter jih prosimo, naj skrbé zato, da se glasovnice odpošljejo pravilno izpolnjene in o pravem času. Pazijo naj posebno, da ne zaseje narodni sovražnik naš ljulike, temveč da bodo z ogromno večino izvoljeni vsi oni kandidatje, katere priporoča narodni osrednji volilni odbor. Opozarjamo pa še posebe, da je želeli, da bi se glasovnice z izkaznicami pošilale v frankovanih listih do 8. marca nam ali pa uredništvu kakega drugega slovenskega lista. Zato, da se o pravem času pošljejo od tod dotičnim c. kr. okrajnim glavarstvom, bode se že skrbelo.

Glasovnice se ločijo po barvi. Zato opozarjamo gospode volilce trgovinskega odseka, ki dobe rdeče glasovnice, naj volijo te le po narodnem osrednjem volilnem odboru priporočene kandidate.

I. V trgovinskem odseku: a) za prvo skupino, v kateri sta združena prvi in drugi razdelek: so kandidatje: Fran Hren, graščak in trgovec v Ljubljani; Josip Kušar, predsednik trgovinski in obrtni zbornici, trgovec in hišni posestnik v Ljubljani; Mihael Pakič, trgovec in hišni posestnik v Ljubljani; Janez Perdan, trgovec in hišni posestnik v Ljubljani; Vaso Petričič, podžupan, trgovec in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Souvan, trgovec in hišni posestnik v Ljubljani.

Gospodje volilci trgovinskega odseka, ki dobe modre (višnjave) glasovnice, naj volijo te le štiri kandidate:

b) za drugo skupino, v kateri je tretji razdelek trgovcev: so kandidatje: Blaž Mohar, deželni poslanec, župan in trgovec v Škofji Loki; Fran Omersa, trgovec in posestnik v Kranji; Tomaž Pavšler, trgovec z domačimi pridelki v Kranji; Josip Ribič, trgovec z instrumenti v Ljubljani.

Gospodje volilci obrtnega odseka, ki dobe bele glasovnice, naj volijo naslednjih deset priporočenih kandidatov:

II. V obrtnem odseku za drugi razred: so kandidatje: Oroslav Dolenc, hišni posestnik in svečar v Ljubljani; Janez Dovgan, mizar v Ljubljani; Janez Nep. Horak, podpredsednik trgovinski in obrtni zbornici, hišni posestnik in rokovičar v Ljubljani; Alojzij Jenko, načelnik zadrugi pekov v Ljubljani; Janko Kersnik, graščak, posestnik mlina in žage na Brdu; Anton Klein, predsednik obrtnemu društvu in solastnik tiskarne v Ljubljani; Fran Kolman, hišni posestnik in steklar v Ljubljani; dr. Josip Poklukar, državni in deželni poslanec, solastnik tiskarne v Ljubljani; Filip Župančič, hišni posestnik in stavbeni mojster v Ljubljani; Jarnej Žitnik, hišni posestnik in čevljarški mojster v Ljubljani. V Ljubljani, dne 22. februarja leta 1885. Za narodni osrednji volilni odbor: Luka Svetec.

Opozarjamo tedaj še jedenkrat, da so volitve jako važne in da je pri njih zastavljena narodna naša čast. Stori tedaj vsak svojo dolžnost!

Razpis volitve za trgovinsko in obrtno zbornico v Ljubljani. Podpisana volilna komisija daje volicem trgovinske in obrtne zbornice v Ljubljani na znanje, da se bode pred volilno komisijo vršila volitev ali z

ustnim glasovanjem ali z osebnim oddajanjem napisanih glasovnic **16. dan marca 1885** od devetih dopoldne do petih popoldne v magistratni dvorani v Ljubljani. Ob 5. uri popoldne se bode to glasovanje tudi končalo.

Ako se volitev vrši z dopošilanjem od volilcev podpisanih glasovnic, morajo napisane in podpisane glasovnice z izkaznicami dospeti k obrtnemu oblastvu prve stopinje (na deželi k ces. kralj. okrajnemu glavarstvu, v glavnem mestu Ljubljani pa k mestnemu magistratu) **tisteg kraja, kjer je podjetje, zadnji čas do 12. marca 1885. l.**

Volilna komisija opozarja, da se od volilcev naravnost volilni komisiji poslane glasovnice ne bodo sprejemale.

Glasove bode začela šteti volilna komisija 16. dan marca 1885. l. Na glasovnice, dospele za glasošetja, ozira se samo tedaj, ako so bile pravočasno oddane pri obrtnem oblastvu.

Volitev se vrši javno. Volilcu se daje, kakor je že zgoraj omenjeno, na voljo, da voli ali

- a) ustno, ali
- b) da svoje može na glasovnici napisane sam podá volilni komisiji, ali
- c) da s svojim imenom podpisano glasovnico, priloživši jej izkaznico, oddá obrtnemu oblastvu I. stopinje, katero obé pošlje volilni komisiji.

Glasovnice se smejo odprte ali zaprte oddajati ali dopošilati. Na zaprtih glasovnicah mora biti zunaj zapisano ime volilčevu.

Tisti volilci, kateri volijo takó, da dopošilajo napisane in podpisane glasovnice, morajo svoje glasovnice z izkaznicami vred v določenem roku oddati ali doposlati obrtnemu oblastvu I. stopinje tistega kraja, kjer je podjetje. Take glasovnice z izkaznicami vred se smejo dopošilati po c. kr. pošti, po c. kr. davčnih uradih, ali po občinskih uradih, ali po posebnih pošlih.

Po preteku določenega roka obrtnemu oblastvu dospele glasovnice se ne smejo nič več vzprejemati.

Zgoraj navedene tiskovine (izkaznice, glasovnice, razpis volitve), kakor tudi vse uloge volilcev, pošilajo se volilni komisiji po pošti poštnine proste, ako imajo na adresi pristavek: „V volitvenih zadevah trgovske in obrtne zbornice v Ljubljani.“

Volilci trgovinskega odseka in sicer: volilci I. in II. volilnega razreda dobe rdeče glasovnice in volijo skupaj 6 članov.

Volilci III. volilnega razreda trgovinskega odseka dobe višnjave glasovnice in volijo 4 člane.

Volilci I. volilnega razreda, obrtnega odseka dobe zelene glasovnice in volijo 2 člana.

Volilci II. volilnega razreda, obrtnega odseka dobe bele glasovnice in volijo 10 članov.

Volilci III. volilnega razreda obrtnega odseka, dobe rumene glasovnice in volijo 2 člana.

Vsaka volilna kategorija (volilni razred) voli sama zasé njej pripadajoče število pravih članov. Opozarja se pa tu posebno, da morajo volilci vsake kategorije ali vsakega razreda **svoje zastopnike voliti le iz onega razreda, v kateri imajo sami pravico voliti.**

Daljnji pouk je v razpisu volitve, kateri se vsakemu volilcu dostavlja.

V Ljubljani dne 21. februarja 1885.

C. kr. volilna komisija za trgovinsko in obrtno zbornico v Ljubljani.

Chorinsky.

Grozno novo nevarnost avstrijski državi je iznašla premodra gospoda na Turjaškem trgu in velela takoj časnikarskima dvojčkoma v Blatnih ulicah, da jo raztrobita po Ljubljani in tudi drugod, koder imata kaj prisiljenih naročnikov. Ta velikanska nevarnost ni nič drugega, ko — učenje ruskega jezika. Ker smo v poslednji številki naznanili, da bode začel v Ptuji dr. Vekoslav Herman učiti ruski jezik, pretresel je takoj sibirski mraz kosti nekaterim gospodom in uradna lista sta morala — seveda zvrševaje uzvišeni svoj nadstrankarski poklic — planiti takoj po nas „radikaleih“ ter nas, kakor že večkrat poprej, dolžiti neljalnosti.

Vladno časnikarstvo na Kranjskem nam je podalo v kratkem času poldrugega leta toliko dokazov netaktnosti in ameriške brezozirnosti, da se nam ne zdi vredno zavračati to očitjanje, posebno ker smo si v svesti, da je naše avstrijsko rodoljubje iskrennejše in nesebičnejše, ko plačanih časnikarskih vladnih težakov.

Sploh mislimo, da je tisti človek, ki nas odvrča od učenja slovanskih jezikov, pravi barbar, kateri nam ne privoščei, da bi se izobrazili v sorodnih jezikih. Koliko koristi prinaša danes vsakemu znanje slovanskih jezikov, tega ne treba ne omeniti omikanemu človeku; a da more našemu duševnemu razvoju največ koristiti znanje nam sorodnih slovanskih jezikov, tudi o tem je prepričan danes vsak šolarček. Slovanska slovstva so se že tako povzdignila, torej bogastvo njih jezika in slovstev je že moderne narode evropske osvedočilo, da so slovanski jeziki ravno tako važni, kakor na pr. nemški ali francoski. Po nemških vseučiliščih v Nemčiji se v vseučiliščnih stolice predavajo slovanski jeziki; vsi germanisti in klasični filologi upletajo v svoja razlaganja slovanščino. Ali mislimo, da ni treba še dalje po svetu koga voditi in mu razkazavati imenitnost in veljavo Slovanstva. Kdo ne ve, da je slavni Nемеc Grimm izustil pred vso Evropo, „da se bode vsa Evropa morala učiti srbski jezik“ zaradi najlepšega živega epa srbskega? A nas, ki kot Slovenci priporočamo v Ljubljani to, kar drugod Nemci, začela sta smešiti kranjska uradna lista in s tem kažeta, da jima je samo do smešenja, a ne do resnega delovanja. Mi od srca obžalujemo, da uradna lista tako grešita proti načelom vede; in taki pregreški, gospoda, so večna sramota za vas.

Kar se tiče ruskega jezika, naj bode gospodi, katero to tako v oči bode, povedano na uho, da se povsod med Slovenci širi prav uspešno njega poznavanje in da po našem prepričanju ni več daleč ona doba, v kateri Slovani v medsebojnem občevanju ne bodo več rabili znanim krogom tako k sreč priraslega nemškega jezika, ampak — jezik ruski. Kaj ne, gospoda! grozna perspektiva v bodočnost!

Slovenski parlamentnik. „Kdor zna, pa zna,“ dejal je tisti, ki je s svedrom kravo drl. Tega narodnega pregovora smo se spomnili, ko smo čitali v oficijozni stari „Preši“ članek o naših razmerah. Na prvi pogled smo spoznali, da je članek iz peresa onega „najgonjalnejšega Slovenca in najučenejšega profesorja“, kateremu je o prvih njegovih političnih ekvilibristnih skokih in pokušnjah izpodletelo tako popolnoma, da je pal z višine narodnega spoštovanja in da ga vsa prožnost njegova ni mogla obvarovati hudega udarca ob trdi kamen narodove nemilosti: iz peresa moža, ki je vlado in njenega zastopnika na Kranjskem s svojimi nepremišljenimi in v skrajni meri strastnimi napadi, o katerih se je skrivaj vedno za hrbet vlade, tako brezmejno kompromitoval: od moža, ki je celo zaslužnega in obče spoštovanega pesnika g. Stritarja zvalil na led, in kateri sedaj v osmem okraji dunajskem premišljuje, kako je kakor Mefist pogubljaj Marjetico — narodnost slovensko. — In ta mož se proglašja za slovenskega parlamentnika!

Razumeje se samo ob sebi, da obsoja vse, kar ne trobi v njegov rog. In ker mu je tudi „Slovenec“ večkrat

na nedvoumen način povedal svoje mnenje o njegovem razdirajočem delovanju, tudi stranka njegova ne nahaja milosti pred ostro sodbo „parlamentnikovo“!

Najsrditejše pa se zaganja v nas odločne narodnjake ali — kakor nas je s svojimi prijatelji s Turjaškega trga krstil že v Ljubljani — „radikale“. Posebno o lastnikih našega lista ne more povedati dosti slabega, ne nakopčiti po znani svoji navadi in iznajdljivosti dovolj psovok. Bodi mu to veselje. Lastnika našega lista nista od njega in od „Preše“ nikdar pričakovala ali želela pohvale: njima je v največje zadoščenje zavest, da se pošteno in vestno trudita za blagor slovenskega naroda. Le njega priznanje jima je več, nego priznanje vladnega viteza Dona Quixota v stari „Preši“, in več ko prijazen nasmech kakega velikega gospoda.

Ker smo že omenili znanega smešnega španjskega viteza, naj dostavimo še, da se je naš „parlamentnik“ spustil z dolgo sulico svojega samoljubja v prav resen boj z vetrnimi mlini. Priporočuje namreč, da se je posrečilo njemu in njegovi „zmerni stranki“ — kdo se ne smeje zmernosti njegovi? — preprečiti, da se še sedaj ni ustanovil jugoslovanski klub. Ko da bi bil kdo na to kodaj mislil ali zahteval, da se ustanovi še v ti zborbi državnega zbora. Mi in slovensko politično društvo mariborsko smo zahtevali ustanovitev takega kluba po novih volitvah in — kolikor je nam znano in kolikor se dajo politične razmere sedaj že presoditi — ne bode ustanovitev njegove zabranil slavni naš „parlamentnik“ v stari „Preši“. Ta silni boj à la Don Quixote bil bi si torej prav lahko prihranil.

Niska osvetljivost. Goriška „Soča“ je v nekoliko izvrstnih člankih prav natančno predočila svojim bralcem stanje slovenskega naroda na Kranjskem za vlade „slovenskega“ barona Winklerja. Ker „Soča“ ni mogla vsega hvaliti in posebno ne umeti, zakaj se pri nas ravnopravnost umeje glede peščice naseljenih tujcev, ne pa tudi glede ogromne večine prvotnega prebivalstva, ni našla kritika njena milosti pred gospodom. A zapleniti je tudi ni bilo tako lahko moči, ker izbaja v deželi, v katero ne seza oblast vsakega iz Bosne došlega poverjenika. Kaj se tedaj zgodi? Nekdo — kdo? ne bodedo omenili — tožil je „Sočinega“ urednika dr. Gregorčiča v dolgim kaligrafovanem pismu pri velikem vladiki goriškem dr. Zornu ter prosil, naj bi se našla zanj kaka kazen; glede dveh profesorjev, katera sta mu na sumu, da sta v zvezi s „Sočnim“ uredništvom, pa je zopet na dotičnem mero-davnem mestu prosil, da bi se prestavila s Slovenskega, — seveda najmanje sto milj proč.

Kaj je odgovoril veliki vladika goriški na denunciacijo, to dotični gospod že dobro vé. Uspela ni dosegel. Bode li ga dosegel v drugi zadevi, pokazala bode najbližnja bodočnost. Pomenljiva pa je niska ta osvetljivost za naše sedanje razmere.

„Prijateljem.“ krasna cvetka z Gregorčičevega Parnasa, katero je prijavil „Slovan“ v svoji zadnji številki, izcimila se je o shodu na Goričici pri Rebku v dan 29. januarja. Uzorna duhovščina srednje vipavske doline, ki si šteje v čast, da živi v njeni sredi slavljeni naš pesnik, ljubljenec celega slovenskega naroda, rahločuten mož v izpolnjevanju svojih dolžnosti, natančen duhovnik, mož blagega srca in uzvišenih načel, zadeta je bila v dno srca po krivičnih napadih, ki so tudi našega pesnika hudo žalili. Da bi dala dušek nevolji na te neopravičene napade ter javno dokazala svojo ljubezen in spoštovanje do velečislana tovarša in slavnega pesnika, zbrala se je v dan 29. januarja malone v polnem številu v imenovani gostilni pri Rebku ali Martinu. Pridružili so se ji malone vsi učitelji, župani in druga inteligencija med HUBLJEM in LJAKOM z enakim namenom. Po prvi napitnici, ki je veljala pesniku, ustane S. Gregorčič in odzdravlja — seveda na pamet — zbranim prijateljem in čestilecem z objavljenim krasnim proizvodom.

Simonu Gregorčiču je bil poslal odbor tržaške „Slovanske Čitalnice“ čestitko in pobudno pismo. Slavni pesnik se je zelo laskavo zahvalil društvu na tem priznalnem pismu, in pravi med ostalim, da mu je bilo v čast, radost in tolažbo. „Vaše somišljenje mi vzbuja pogum in moč, da tudi v bodoče neustrašno delam po svoji moči za ubogo domovino našo. Nadejam se, da tudi nosprotniki moji kdaj spoznajo, da so mi delali krivico.“

„Gregorčičev večer.“ Po zadnjem sklepu „Slovstvenega zabavnega večera“ bode banket, prirejen na čast gospodu Simonu Gregorčiču, dne 12. marca t. l. v krasno s cvetjem ozaljšani dvorani ljubljanske čitalnice. Do zdaj se je že oglasilo do 90 gospodov, kateri se bodo udeležili te izredne slavnosti, in oglašajo se jih še veliko. Tudi gospodje domoljubi v okolici ljubljanski in po deželi, častitelji odličnega pesnika našega, izrekli so željo, da bi se radi udeležili banketa, zato jim s tem naznanjam v imenu odbora, da jih uljudno vabim in naj se blagovolč pismeno oglasiti pri meni do 3. marca t. l., proseč jih ob jednem, da blagovole pridejati 1 gl. 50 kr. za kovert. Vabila, ki bodo veljala za ustopnice, bode odbor v kratkem razpošilal. V Ljubljani, dne 16. februarja 1885. Anton Trstenjak, načelnik odbora za „Gregorčičev večer“.

Kakor se zdaj kaže, bode slavnost ki jo prirejajo udje „Slovstvenega zabavnega večera“ na čast Simonu Gregorčiču, še sijajnejša, nego so si jo mislili v početku nje osnovatelji, kajti tudi čestita duhovščina se oglašajo od vseh strani naše domovine. Tako pridejo na slavnost nekateri duhovniki celo z Dolenjega Štajarskega; a da se bodo slavnosti udeležili duhovniki iz ljubljanske bližine, tega nam še ni treba posebe poudarjati. Vsa ta oglašanja torej najjasnejše kažejo, kako jako časté Gregorčičevi častitelji svojega tovarša — duhovnika, kar mi s posebnim zadovoljstvom beležimo.

Sedmemu „Slovstvenemu zabavnemu večeru“, katerega se je udeležilo 32 gospodov, predsedoval je g. dr. Valentin Zarnik, a bral je stavbeni svetnik g. Fr. Potočnik o jako zanimivih dogodkih, ki jih je doživel leta 1863. na Poljskem. Ta spis je priobčil v podlistku „Slovenski Narod“. Konečno se je definitivno določil za „Gregorčičev večer“ četrtek, 12. dan marca, da se ustreže s tem gospodom, ki pridejo s kmetov laže ta dan v Ljubljano.

Takisto zanimiv je bil osmi „Slovstveni zabavni večer“ dne 21. februarja. Udeležencev: 34 gospodov. Predsedoval mu je g. Valentinčič, a bral je g. Ivan Hribar, čegar berilo bode priobčil „Slovan“.

Novo slovensko katoliško politično društvo „Pozor“ bode imelo dne 2. marca svojo prvo glavno skupščino, na katero pride tudi velezaslužni domoljub g. Božidar Raič.

Odbor „Matiče Slovenske“ se obrača do vseh rodoljubnih pisateljev slovenskih z iskreno prošnjo, da bi čim prej tem boljše tudi letos poslali kaj primernih doneskov za letošnji Letopis.

Kakor lani, vzprejemali se bodo tudi letos v Letopisu samo izvorni znanstveni in znanstvenopoučni spisi iz raznovrstnih strok človeškega znanja; vendar je želeli, da bi čestiti gospodje pisatelji svojim razpravam izbrali take predmete, ki ugajajo obče znanim književnim potrebam naroda slovenskega ter zaradi svoje splošne zanimivosti prijajo večini Matičinih družabnikov. Rokopisi naj se pošilajo do konca aprila t. l. predsedstvu „Matiče Slovenske“ v Ljubljani. Po pravih določena nagrada v Letopisu vzprejetim spisom se bode izplačevala, kadar bode knjiga dotiskana. — V Ljubljani 25. februarja 1885. — Za odbor „Matiče Slovenske“: Grasselli, prvosednik; Marn, odbornik.

Narodni dar Bismarku. Knez Bismark bode praznoval letos svojo sedemdesetletnico. Da velikega tega državnika in domoljuba časte na Nemškem, posebno pa na Pruskem, v katere slavo in povzdigo je deloval vse življenje svoje, je čisto naravno in opravičeno, in gotovo je dokaz politične zavednosti, da se narod sam pripravlja podati knezu dokaz hvaležnosti s poklonitvijo častnega daru. — A tudi avstrijski Nemci so sklenili nemškemu državniku, ki je Avstriji odvzel važno njeno pozicijo v nemški zvezi in ji leta 1866. pripravil silni udarec pri Kraljevem Gradcu; državniku, za katerega se zna, da je deloval in še deluje, da oslabi našo državo, pokloniti častni dar ter so začeli v ta namen že nabirati radovoljne doneske.

To je po našem mnenju vsekakor čudna ilustracija avstrijskega mišljenja velikonemške naše stranke in čuditi se moramo, da vlada, katera je svoje dni zabranjevala preproste demonstracije na čast generalu Černjajevu in prepovedavala oslavljanje ruske zmage nad Plevno, dopušča take zbirke.

Tudi še nismo čitali niti v nemškem niti v slovenskem blatnovaškem listu ljubljanskem, katera oba postajata nervozna zaradi učenja ruskega jezika, da bi se bila oglasila proti ti velikonemški, neavstrijski demonstraciji nemških sodržavljanov. So pač čudna pota previdnosti in modrosti ljubljanskih vladnih listov.

Ostali slovanski svet.

Pogled na lansko novinstvo hrvaško in srbsko v naši državi nas osvedočuje, da je jako napredovalo. Samo hrvaških časopisov je bilo do 55. Ali še v Ameriki izhajata v Buenos Ayres hrvaška lista: „Iskra slavjanske slobode“, glasilo hrvaške čitalnice: „Spavajúći lav“, in „Narodni glas“, ne vemo. Najstariši med vsemi je list: „Narodne Novine“, katere je osnoval leta 1835. Ljudevit Gaj z naslovom „Horvatzke Novine“ in so praznovale letos petdesetletnico svojega obstoja. — Naslov cerkvenega lista v Spletu ni nam znan. Strokovna časopisa za zgodovino in starine: „Bollettino archeologico“ v Spletu, uredovan po dr. Buliči, in „Bibliotheca storica“ v Zadru od prof. Jelčiča, prinašata razven italijanskih člankov tudi hrvaške. — Politični listi: „Stekliš“ v Zadru, „Obad“, šaljiv satirski list v Zadru, „Hrvatski Narod“ v Varaždinu in „Dan“, leposloven list v Oseku, nehalo so izhajati koj v početku.

— Od lanskih časopisov so nehalo letos izhajati: „Kvarner“, „Tumač“ in „Slovinac“; poslednji samo za nekaj časa. — Letos pa so začeli izhajati novi listi: „Osječki list“, kot priloga listu „Drau“ v Oseku, „Varaždinski glasnik“ v Varaždinu (ukovit in leposloven list), ureduje J. V. Vežić; „Vuk“, leposl. list, v Zadru, urednik Car. Tako ima Zader tri leposlovne liste: „Iskro“, „Hrvatsko“ in „Vuka“, Zagreb pa samo dva: „Vienac“ in „Hrvatsko Vilo“. Listi, tiskani v cirilici, ki so izhajali v Hrvaški, Slavoniji in Dalmaciji, so ti le: „Srpski list“ v Zadru, „Srbobran“ v Zagrebu, „Fruška Gora“ v Mitrovici, „Srbski glas“ v Rumi (že nehal), „Srbinovi zapisnici“, mesečnik v Zemunu. — V nemškem jeziku so izhajali preteklega leta: v Zagrebu „Agramer Zeitung“, v Oseku: „Drau“, v Vukovaru: „Syrmier Post“, v Zemunu: „Semliner Blatt“; Italijani pa imajo za svojo propogando v Dal-

maciji dva organa: „Dalmato“ v Zadru in „Difeso“ v Spletu. Vsi ti listi: nemški in italijanski, služijo vsem, samo ne Hrvatom in Srbom. -- V političnem in narodnem središču, v glavnem mestu Zagrebu, izhajalo je lani 25 listov, med temi trije veliki politični dnevniki. Po Zagrebu prihaja Zader, kjer se je tiskalo 8 hrvaških časopisov.

Novosadska „Zastava“, katera je po znanem shodu kikindskem zavrгла srbski program bečkereški in začela v jeden rog trobiti z onimi, ki zgol iz kruhoborstva propovedujejo tesno prijateljstvo z Mažarji in slepe narod, da bode to Srbstvu na korist, izpremenila je od novega leta svoje nazore. Oklenila se je zopet starega srbskega programa bečkereškega, za kateri se je v njej boril tako dolgo in ustrajno nesrečni dr. Svetozar Miletić. Hči njegova, katera je lastnica listu, izjavlja, da naj list, ako mu je sojeno poginiti, dobiti ta usoda raje v častnem boji. Upamo, da se to ne zgodi.

Jednota občanskega in državnega zakonodavstva med južnimi Slovani bil bi gotovo pravi korak do ožjega medsebojnega njihovega približevanja. Taka jednota bi se dala tudi prav lahko doseči po vseh onih jugoslovanskih državah, katere so v srečnem položaju, da si same krojé zakone. Te države so: Bolgarska, Črna Gora, Hrvaška in Srbija. — Važnost takega prizadevanja je poudarjal v pravniškem društvu hrvaškem v Zagrebu bivši načelnik pravnega oddelka pri deželni vladi, genijalni pravnik dr. Marijan Derenčin, proglasivši, da bi si hrvaško pravniško društvo imelo to odbrati za najmenitnejšo nalogo. Opozarjal je o ti priliki na sijajne uspehe, katere je v tem oziru doseglo nemško pravniško društvo glede jednotnega zakonodavstva že tedaj, ko Nemčija še ni bila združena. — Daj Bog! da bi se v tem oziru delo med južnimi Slovani ustrajno pričelo!

200.000 levov (frankov) je dovolilo bolgarsko narodno sobranje za dostojno oslavljanje tisočletnice smrti sv. Metoda. Mitropolit Kliment je sicer prosil v ta namen le za 150.000 levov, a narodno sobranje je to vsoto iz svojega nagiba zvišalo za 50.000 levov. — Iz tega se vidi, da bodo osvobojeni bratje naši pod Balkanom kar se da svečano proslavili to preimnitno zgodovinsko slavnost.

Obrtne ustanove je utemeljilo bolgarsko narodno sobranje za ono bolgarsko mladino, katera se želi iti učiti na tuje rokodelstva in obrtništva ter je v ta namen odločenih po 50.000 levov na leto. — Ker ima bolgarski narod posebno nadarjenost za razne obrtne stroke, ker je izredno ustrajen, delaven in potrpežljiv, ni dvojbe, da ne bi ta ukrep narodnega sobranja imel velikega vpliva na razvoj uspešnega, napredujočega obrtnega življenja v mladi državi.

Češka požrtvovalnost. Dne 15. m. m. se je oglasilo pri županu praškem poslanstvo čeških dam „Bivšega američanskega kluba“ ter mu izročilo znesek 30.000 gld., naj bi se v mestni sirotišnici vsako leto sprejelo toliko osirotelih deklet čeških, za kolikor bodo zadoščale obresti te glavnice, katera naj bi se naložila na obresti. — Ves ta znesek so nabrale rodoljubne dame češke v dvajsetih letih med salo. — To je res plemenita požrtvovalnost.

Čehi imajo sicer že lepo število dramatskih pisateljev, a vendar z radostjo pozdravljajo v Frant. Ruthu nov znamenit talent, ki je nepričakovano stopil v vrsto starejših dramaturgov takoj s tremi, v založbi dr. Ed. Grega in Ed. Valečke izdanimi izvornimi dramatskimi deli. To so namreč: komedija v treh dejanjih „Olym p“, drama v 4 dejanjih „Hra b ě Ra zu m o v s k i j“

in vesela igra v treh dejanjih „Demantový prsten“. Kritika sicer priznaje, da imajo vsa tri dela nedostatkov, kateri na prvi pogled izlajajo začetuika, vendar pa je jedina v tem, da ima češka dramatska literatura od pisatelja še mnogo pričakovati.

„Gompači a Komurasaki“. Kdo bi mislil čitajoč ta naslov, da se tako imenuje izvoren roman češki, ki ga je izdal v Pragi Julius Zeyer? Ta izvornost ima pa še tem večjo ceno, ker nam pisatelj podaje pravi japonski roman, v katerem nam riše značaje in življenje japonsko tako znamenito, da je človek, čitajoč zanimivo to delo, prisiljen misliti, da ga je pisal pravi Japonec. Vsekakor dokazuje ta roman, da je pisatelj prav marljivo in natančno proučil vse japonsko življenje, kajti on se čuti v Jedu malone isto tako doma, kot v Pragi.

Konečno se vendar naznanja vesela vest izpod Tatre, pol katero prebiva dobri, a tako silno zatirani narod slovaški. Začelo se je tudi tam gibati: in reči moramo, da so si slovaški rodoljubi izbrali pravo pot, katera utegne privedi narod njihov do politične in narodne samostojnosti, za katero so se dosle borili zastonj in brezuspešno proti samosilstvu in brezozirnosti mažarskih svojih sosedov in gospodarjev. — V Turčanskem Sv. Martinu se snuje namreč Hornouherská a kciová banka „Tatra“, katera ima pouzdigniti blaginjo v narodu slovaškem ter ga tako usposobiti za ustrajne in izdatne narodne boje. Kakor se čuje, je delniška glavnica 1.000.000 gld., katere se bode pa za sedaj uplačala le polovica, že zagotovljena. Banka „Tatra“ ima prav obširen program: poleg zavarovanja proti ognju in toči bode sprejemala tudi uloge, posojila na vrednostne papirje, eskontovala menice, izdajala zastavne liste, negovala trgovski kredit ter se udeleževala pri trgovskih in obrtnih podjetjih. Po svoji upravi spomina tedaj nekako na našo banko „Slovenija“ žalostnega spomina. Bog daj, da bi bili slovaški rodoljubi previlnejši, da bi tako nova banka narodu slovaškemu donášala koristi, kakeršnih si od nje obetajo.

Pravoslavno cerkev bodo sezidali Rusi v Solunu na spomin tisočletnice smrti sv. Metoda. Aksakov je v svojem časopisu „Rusi“ priobčil poziv za nabor radovoljnih darov za to cerkev, katera bode tem večjega pomena, ker je Solun bila zibel svetih slovanskih blagovestnikov Cirila in Metoda. — Poznavajoč požrtvovalnost ruskega naroda, prepričani smo, da se bode v kratkem nabrala potrebna vsota za zidanje te cerkve, katera bode poznim slovanskim rodovom še pričala, kako sijajno se je v našem veku razširil med Slovani narodni ponos.

Banka „Slavija“ je sklenila v mesecih oktobru, novembru in decembru 1884. 10.863 novih zavarovanj za 15.852.817 gld. 46 kr. kapitala ter je za to prejela 454.630 gld. 15 kr. zavarovalnine. Denarni promet osrednje blagajnice je iznašal 2.116.300 gld. 48 kr.; v posojilnicah je bilo v tem času naloženih 287.898 gld. 73 kr., na zemljišča pa posojenih 569.738 gld. 98 kr. Za škode je plačala v navedenih treh mesecih 218.931 gld. 5 kr. Gasilne brigadnice je dobilo pet občin. Od 1. januarja do 31. dec. 1884 je bilo v vseh oddelkih na novo sklenjenih 65.230 zavarovanj za 74.626.913 gld. 64 kr. kapitala, za kar se je plačalo 1.803.803 gld. 19 kr. zavarovalnim in postranskim plačil. Za škode se je izplačalo 707.089 gld. 76 kr. K samoupravnim društvom se je oglasilo do konca decembra 1884 že 1294 članov, ki so skupno zavarovali 174.397 gld. 12 kr. pokojnin in se za to obvezali uplačati 683.946 gld. 25 kr. Zastopniški pokojninski fond se je pomnožil do konca I. 1884. na 48.600 gld. 34 kr. v gotovini in efektilih.

Razne novice.

Koliko je ena mažarska lepoticica vredna, razvidi se iz naslednje dogodbice. Londonski gledališki ravnatelj John Hollingshead misli dati v svojem gledališki opero „Adrio“ peti, a za junakinjo bi rad dobil ogrsko lepoticico. Pošlje toraj svojega tajnika v Budimpešto, da mu jo dobi. Naloga te lepoticice bi bila, da bi šest mesecev vsak večer nastopila v gledišči brez drugega igranja ali govorjenja, a dobila bi za to 10.000 gld. in za sebe in svojo spremljevalko prosto življenje za ta določeni čas. Ta tajnik je precej stopil v dogovore z znano lepoticico, ki je l. 1883. dobila na sv. Števana narodni veselici prvo darilo. Ali ta lepoticica zahteva tako ogromno vsoto, da je Anglež vse veselje izgubil, pogajati se dalje z njo. Sedaj seveda išče drugih lepotic.

Iz navadnega kovača je postal William Jeleffe, ki se je le revno preživel do sedaj s svojim rokodelstvom v Ameriki, lord in dedič dveh milijonov dolarjev. Umrli njegov stari oče na Angleškem mu je zapustil naslov in denar. Sin Williama se je bil oženil s hčerjo nekega kovača proti volji roditeljev. Zavržen od njih, nauči se pri očetu svoje žene kovaštva ter se preseli v severno Ameriko in izredi svojega sina Williama tudi za poštenega kovača, ki je seveda kladivo obesil na cvek.

V Parizu je še v boljših rodovinah star običaj, da si na dan svetih treh kraljev razdelé vsi udje rodbine kolač, ki ga v ta namen speko in vanj denejo prstan. Kdor dobi kos kolača s prstanom vred, ta jim je tisti večer kralj ali pa kraljica večera. V neki odlični pariški rodovini so tudi bili zbrani vsi sorodniki v veseli družbi, samo neka gospa je bila kaj žalostna in ni veliko marala zabave in veselih dovtipov, s katerimi so se vsi kratkočasili. In ko pride trenotek in si je imel vsak vzeti košček kolača, obotavljala se je v tožne misli utopljenega gospa in je dejala, naj njen košček dadó prvemu beraču, ki pride miloščine prosit. Vsi so bili zadovoljni z njenim ukrepom. Čudovito naključje pa je naneslo, da je ravno tisti večer prišel na dvorišče igrat neki mladi Italijan. Zagledavši ga hišni služabniki, pokličejo raztrganega dečka k sebi in ga privedejo v sobo k zbrani družbi. Deček je bil sicer ves raztrgan, ali z obličja mu je odsevala inteligentnost. Ponudili so mu, naj si izvoli prvi košček, in deček seže po jednom.

Tudi ostala družba je storila tako. Zdaj je vsak radovedno preiskaval, v katerem koščeku je prstan, in glej, sreča je hotela, da je bil v dečkovem. Vsa družba je veselo uskliknila in priznala brez oklevanja gosta za kralja večera. Razložili so mu, da jim ta večer mora biti kralj in da si kot kralj mora izbrati iz družbe kraljico. Deček se je pokoril povelju in rodbinskemu običaju, ali videlo se je, da je bil celo izbirčen v prebiranju. Ogleđaval se je oprezno okrog sebe, šel je od jedne dame do druge, premeril vsako dobro: naposled se ustavi pri tisti razžaloščeni ženski, stopi pred njo proseč, da bi mu bila kraljica. „Vi ste tako podobni moji materi“, pravi deček „in zato si vas izbiram za kraljico“. Vsi so se seveda presenetili, a on da bi prepričal svojo kraljico, da resnico govori, seže z roko pod srajco in potegne izpod nje podobo svoje drage matere, govoreč: „Ali niste vi, gospa, res taki, kakor moja mati?“ Gospa si ogleda podobo natanko in se prepriča, da je ravno tisti medaljon in v medaljonu ravno tista njena slika, katero je nekdanj obesila svojemu otroku okrog vratu. Njeno temno čelo se je razvedrilo; njeno bolno srce je začelo veselo utripati; vsa srečna pritisne svojega pravega otroka na prsi svoja in se razjoče od velike radosti. Še majhnega fanta, pripovedovala je družbi, ugrabili so mi ljudje, ko sem se z njim sprehajala, in od istega časa nisem vedela nič več zanj, kje je, ali še živi ali pa da mi je krasni cvet zamorila slana — usoda. Deček pa je pripovedoval, da je bil pri laških komedijantih, ali ker to življenje ni bilo zanj, posrečilo se mu je pobegniti. In ušel jim je, in je tako rajši sam hodil od mesta do mesta in godel in si služil kruha.

Dne 1. januarja letošnjega leta je minilo ravno sto let, kar izhaja londonski list „Times“.

Že od nekdaj je v Afgancih običaj, da plačujo globe v prirodi, in sicer tako, da se temu mora čuditi ves omikani svet. Vse večje globe plačujejo namreč Afganci z — ženami. Ako kdo ubije koga, mora njegovemu najbližnjemu sorodniku platiti, to je dati dvanajst žen. Za odsečeno roko ali nos, plača se šest žen. Oni so mohamedanci mnogoženci. Ako bi se Afgance rad znebil svojih žen iz katerega koli uzroka, odkriža se jih tako lahko, ako komu nos ali glavo razbije in potem za kazen da žene, katerih ne mara več.

Listnica uredništva:

Gospodu **A. L. H.** v Londonu! Jako nas veseli, da se zimate za Slovanstvo, posebno pa, da se učite slovenski in da bode tudi nam kak članek poslati. Kakor ste slišali, porabili smo Vaš članek za lanskega „Slovana“; toda tiste številke, v katerih je bil Vaš članek, so nam že pošle, in mi Vam, žal! ne moremo postreči. Potrudili se bomo jih kje dobiti in Vam jih poslati. Najtoplejšo hvalo pa Vam za to izrekamo, da ste nam obečali tudi letos kaj za „Slovana“ poslati, in si jako v čast štejejo, da smo stopili v zvezo z Vami, angleškim pisateljem, zato nas bode v prvi vrsti zanimalo zvedeti, koliko je že znana v Angležih slovanska znanost in umetnost in sploh slovanska ideja in s kakimi simpatijami opazujejo Angleži Slovanstvo in kako sodijo o njem. Vsekakor pa si Slovani laskamo, da smo v Vaši odlični osebi dobili iskrenega prijatelja, kateri razlaga Angležem stanje Slovanov in jih seznanja sploh z literarnim delovanjem našim in kateri tako sveto služi slovanski stvari. Torej: presrčen pozdrav!

Gospodu **M. R.** v S. Vaš spis smo prebrali in nam je jako všeč, ali priobčiti ga vendar ne moremo, ker „Slovan“ takih spisov ne objavlja. Svetovali bi Vam, da izročite spis uredništvu „Vrta“, ki bode gotovo rado Vaš spis sprejelo in natisnilo. Sicer pa prosimo, naznanite nam, kaj naj storimo, in upamo, da nam pošljete skoro kaj drugega.

Gospodu **A. F.** v P. Vaš izvrsten spis priobčimo, čim prej nam bode mogoče in uljudno prosimo, da nadaljujete v označenem zmislu.

Gospodu **J. K.** na U. Vaš spis smo pregledali in ga bomo porabili za „Slovana“. Prosimo Vas, da nadaljujete. Tu pa tam bode vendar treba nekaj preurediti, ali to je malost. Torej lepa hvala!

Gospodu **J. U.** v P. Kaj je prav: „menjica“ ali „menica“? Srbi pišejo: menica, mi smo dosle pisali: menjica, dasi je pravilnejše: menica. Beseda menica ne prihaja od glagola menjati, temuč od (pre)meniti, na pr.: (pre)mena.

Listnica upravnštva:

Veleč. g. **V. O.** v C.: Srečki štev. 18.154 in 20.731 niste bili izžrebani.

Veleč. g. **J. F.** v V. V.: Sreček štev. 13.002, 13.005, 14.350 in 14.349 ni bila nobena izžrebana.

Č. g. **S. S.** v M. List smo Vam poslali redno; a vrnil se nam je z opazko „retour“.

Slavno redakci „Melničana“ a „Pšovana“ na Melniku: Čis. 30, 44 a 45 bila zabavena; nemožemo Vam je tedaj zaslat.

Veleč. g. dr. **I. S.** v C.: 3. lanske številke nimamo več.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.